

И.П.И
Институт за пазарна икономика

 microstat analytics Ltd.
statistical consulting

РЕГИОНАЛНИ ПРОФИЛИ: показатели за развитие 2012

www.regionalprofiles.bg

С подкрепата на

AMERICA FOR BULGARIA
FOUNDATION
Фондация Америка за България

За изследването

- Ще се изготвя ежегодно, за да следи динамиката;
- 57 показатели, групирани в 8 групи индикатори;
- Данни – източници:
 - НСИ, НОИ, МОМН, НАП и др. за периода 2000 – 2011 г., достъпни към 30 юни 2012 г.;
 - Полеви проучвания сред домакинствата и бизнеса - април 2012 г.;
 - Общините чрез заявления - април-май 2012 г.;
- Статика и динамика;
- Четири тематични анализи;
- Типове регионални профили – клъстери.

януари –
юни 2012

април –
юли 2012

юли 2012

август –
октомври
2012

- Екип от икономисти и статистици събираха информация за регионалното развитие на всички области в България;
- Бяха проведени две теренни проучвания във всички области сред бизнеса и гражданите.
- ИПИ изпрати заявления за достъп до обществена информация до всички 264 общини за информация за местните данъци и такси, електронни услуги, едно гише.
- Три екипа от ИПИ проведоха срещи с представители на бизнеса и местни сдружения във всички 28 областни градове.
- ИПИ и МайкроСтат Аналитикс изготвиха цялостен анализ на регионалното развитие;
- Печатно издание на български и английски език, интернет страница.

Система от индикатори

Демография

Образование

Здравеопазване

Инфраструктура

Околна среда

Икономика

Бизнес среда

Социална среда

Какво прави някои области по-развити, а други - изоставащи?

Общи тенденции в областите

1. Влошаване на демографската ситуация;
 2. Икономически бум до 2008 г., криза през 2009 г. и стагнация през 2010-2011 г.;
 3. Проблеми в здравеопазването;
 4. Понижаване качеството на образованието;
 5. Слабо проникване на електронни услуги на местно ниво;
 6. Възприятия за корупция.
- Общите тенденции протичат с различен интензитет в отделните области;
 - Причини:
 - Обективни фактори (географско положение, ресурсна осигуреност, стартова позиция и т.н.);
 - Субективни фактори (политики и работа на централна и местни власти).

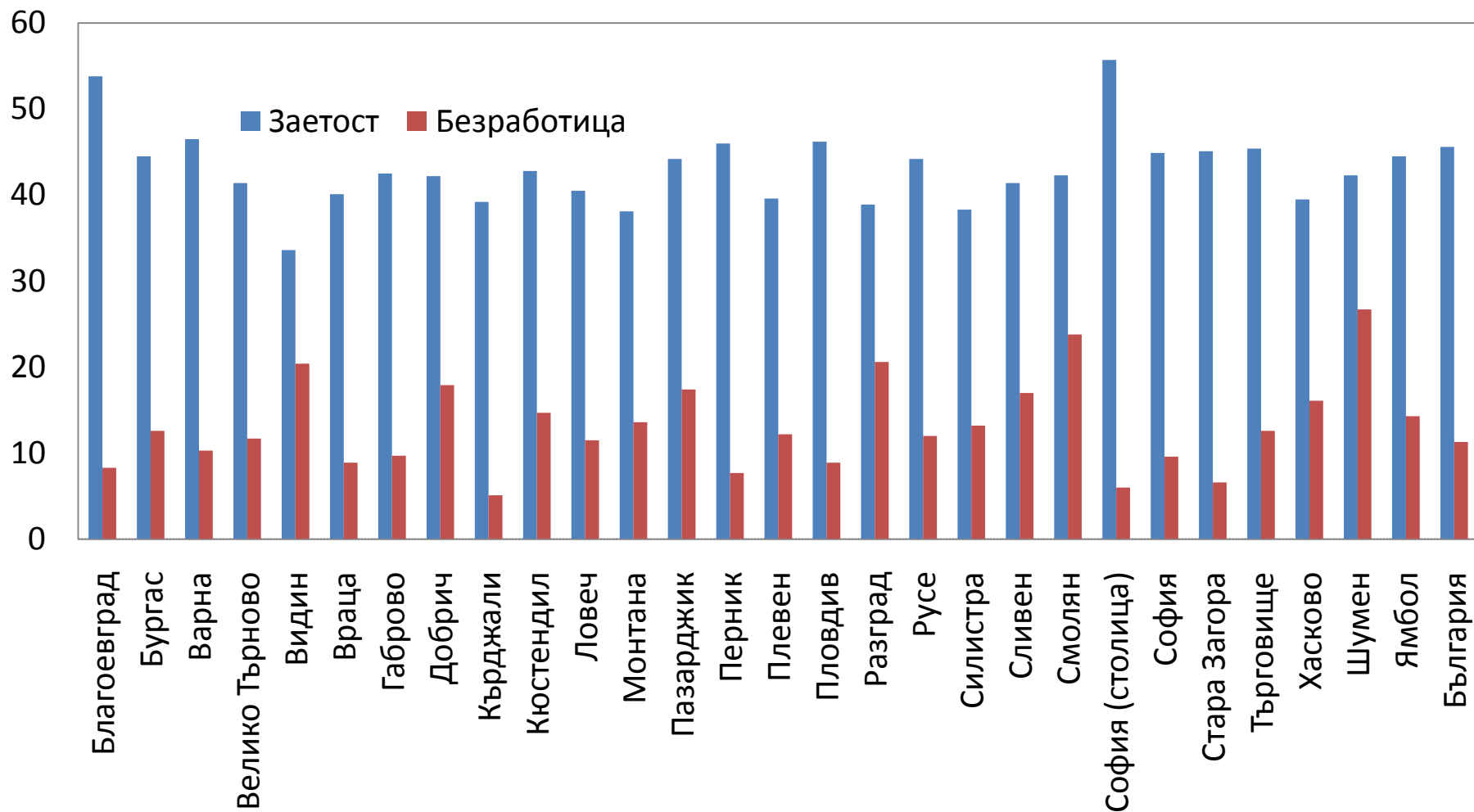
Икономика

- Проблемите с образованието влияят върху пазара на труд;
- Заемността се свива заради кризата, но все още е далеч по-висока, отколкото през 2000 г.
- Добрата новина: в близо 1/3 от регионите заемността започва да се възстановява от 2011 г.

(Благоевград, Велико Търново, Враца, Кърджали, Перник, Търговище, Шумен и Ямбол)

Заетост и безработица в областите, 2011 г. (%)

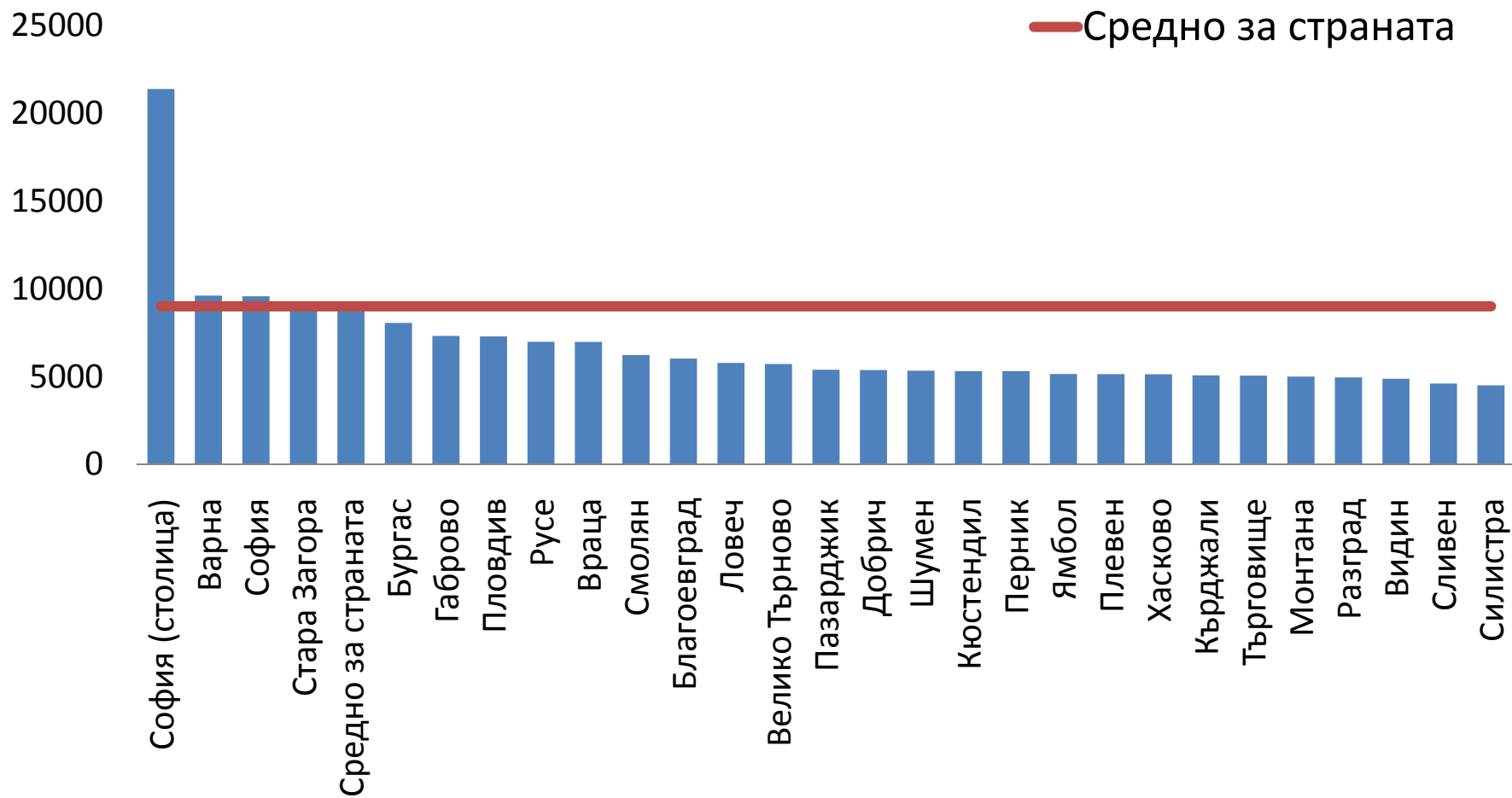

Икономика

- Големи разлики между регионите;
- БВП на глава в най-бедната област, Силистра, е около 1/5 от този в София (столица) през 2009 г.;
- Всички области растат до 2008 г., но разликите между по-развити и изоставащи области се задълбочават;
- Преки чужди инвестиции и разходи за ДМА – също огромни регионални разлики;
- През 2010 г. разходите за ДМА в Кърджали са около 8% от тези в София (столица);
- ПЧИ в Кюстендил (2010 г.) – около 1% от тези в столицата;
- Най-атраktivни области за чужди инвестиции за периода 2000-2010 г. – София (столица) и област София; Перник, Бургас и Варна.

БВП на човек, лева (2009)

Икономика

Много добро

- София (столица)

Добро

- Варна, Габрово, Бургас, Враца

Средно

- София, Перник, Стара Загора, Благоевград, Пловдив, Русе, Ловеч, Пазарджик

Незадоволително

- Добрич, Ямбол, Търговище, Смолян, Хасково, Плевен, Велико Търново, Кърджали, Сливен, Кюстендил, Монтана, Силистра

Слабо

- Разград, Шумен, Видин

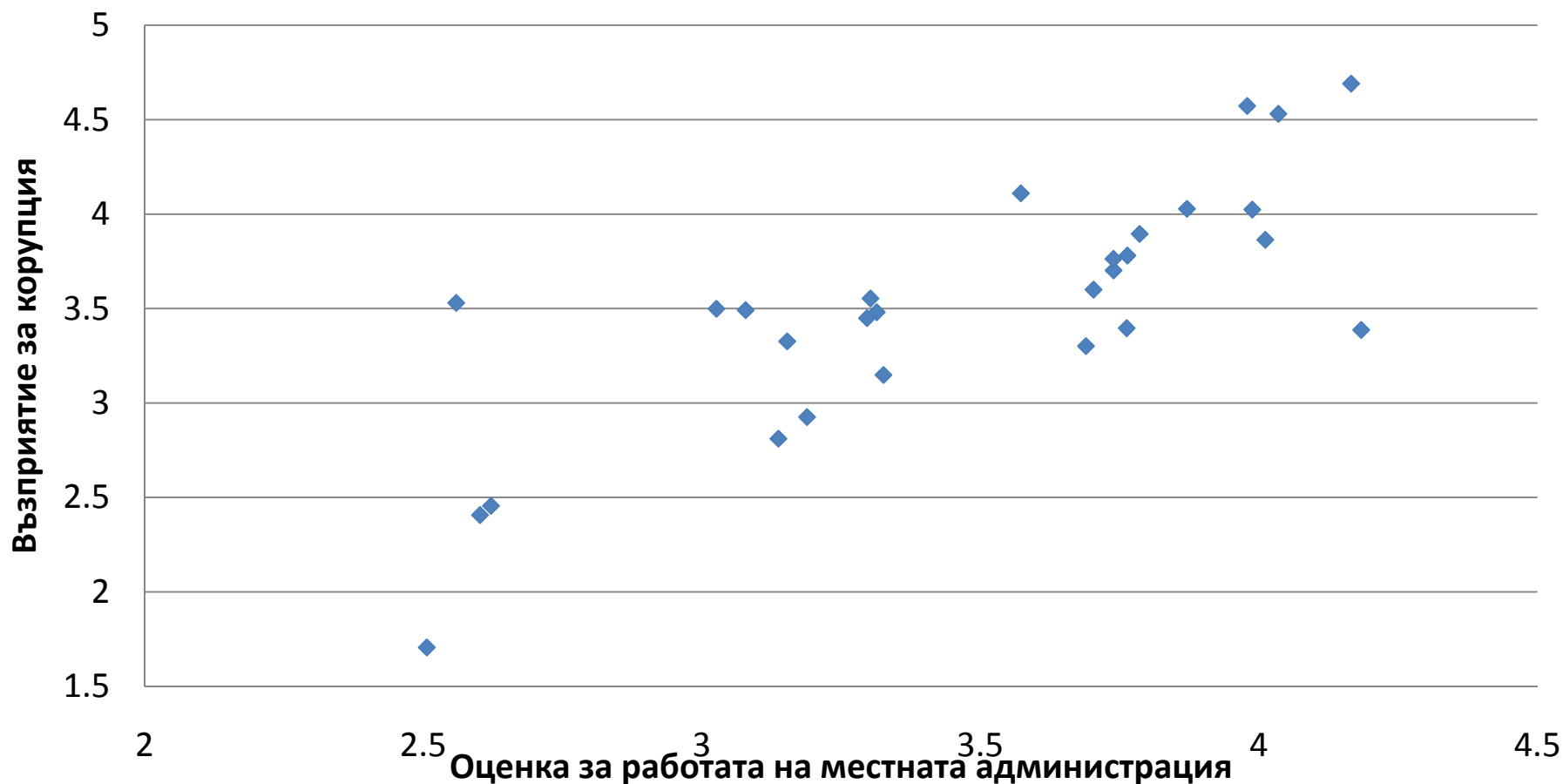
Бизнес среда

- Огромни разлики във възприятията за корупция
- Някои области: относително “чисти” от корупция -Търговище, Разград, Смолян
- Най-високи възприятия за корупция: София, Перник, Кюстендил
- Обикновено възприятията за корупция или са високи за всички институции, или – ниски
- Изключение в някои области (столица и Бургас): съдебна система и полиция се възприемат като значително по-корумпирани от други институции

- Значима положителна корелация между възприятията за корупция и оценката за работата на администрацията
- Администрациите в София, Перник и Кюстендил: оценени най-ниско
- Изключение: Стара Загора – ниска оценка на работата на администрацията

Връзка между възприятията за корупция и оценката на бизнеса за работата на местната администрация

Бизнес среда

Много добро

- Търговище, Ямбол, Смолян, Благоевград, Враца, Габрово

Добро

- Русе, Стара Загора, Разград, Сливен, Кърджали, Пазарджик, Монтана

Средно

- Видин, Плевен, Добрич, Пловдив, Силистра, Варна, София (област), Шумен

Незадоволително

- Бургас, Велико Търново, Хасково, Ловеч

Слабо

- Кюстендил, София (столица), Перник

Инфраструктура

- Изцяло в ръцете на централната власт и на местните управи;
- Увеличени възможности за инфраструктурни инвестиции благодарение на европейските фондове;
- Но: усвояването на европейски пари протича с различни темпове в отделните области;
- Ясна връзка между усвоени европейски средства и инфраструктурата.

Добър пример: област Габрово - лидер по платени средства по ОП до края на 2011 г.; също се характеризира с добро състояние на инфраструктурата.

Инфраструктура

Много добро

- София (столица)

Добро

- Габрово, Русе, София (област)

Средно

- Видин, Бургас, Разград, Варна, Плевен, Пловдив, Хасково, Велико Търново, Враца

Незадоволително

- Смолян, Шумен, Ловеч, Стара Загора, Перник, Монтана, Кюстендил, Силистра, Благоевград, Търговище, Добрич

Слабо

- Кърджали, Сливен, Ямбол, Пазарджик

Демография

- Единствени области с положителен механичен прираст: София (столица), Варна и Бургас (последните по-забележимо след 2007 г.);
- Области с най-високи темпове на нетно изселване: Смолян, Ямбол, Видин, Разград, Враца, Сливен;
- Естествен прираст – повсеместен отрицателен прираст с изключение на минимален положителен ръст в София (2009-2010 г.) и Варна (2009 г.);
- Резултат: коефициентите на възрастова зависимост масово се влошават за периода.

Демография

Много добро

- София (столица)

Добро

- Варна, Бургас, Благоевград

Средно

- Смолян, Хасково, Търговище, Велико Търново, София, Разград, Ямбол, Перник, Плевен, Силистра, Враца

Незадоволително

- Смолян, , Хасково, Търговище, Велико Търново, София, Разград, Ямбол, Перник, Плевен, Силистра, Враца

Слабо

- Габрово, Кюстендил, Монтана, Ловеч, Видин

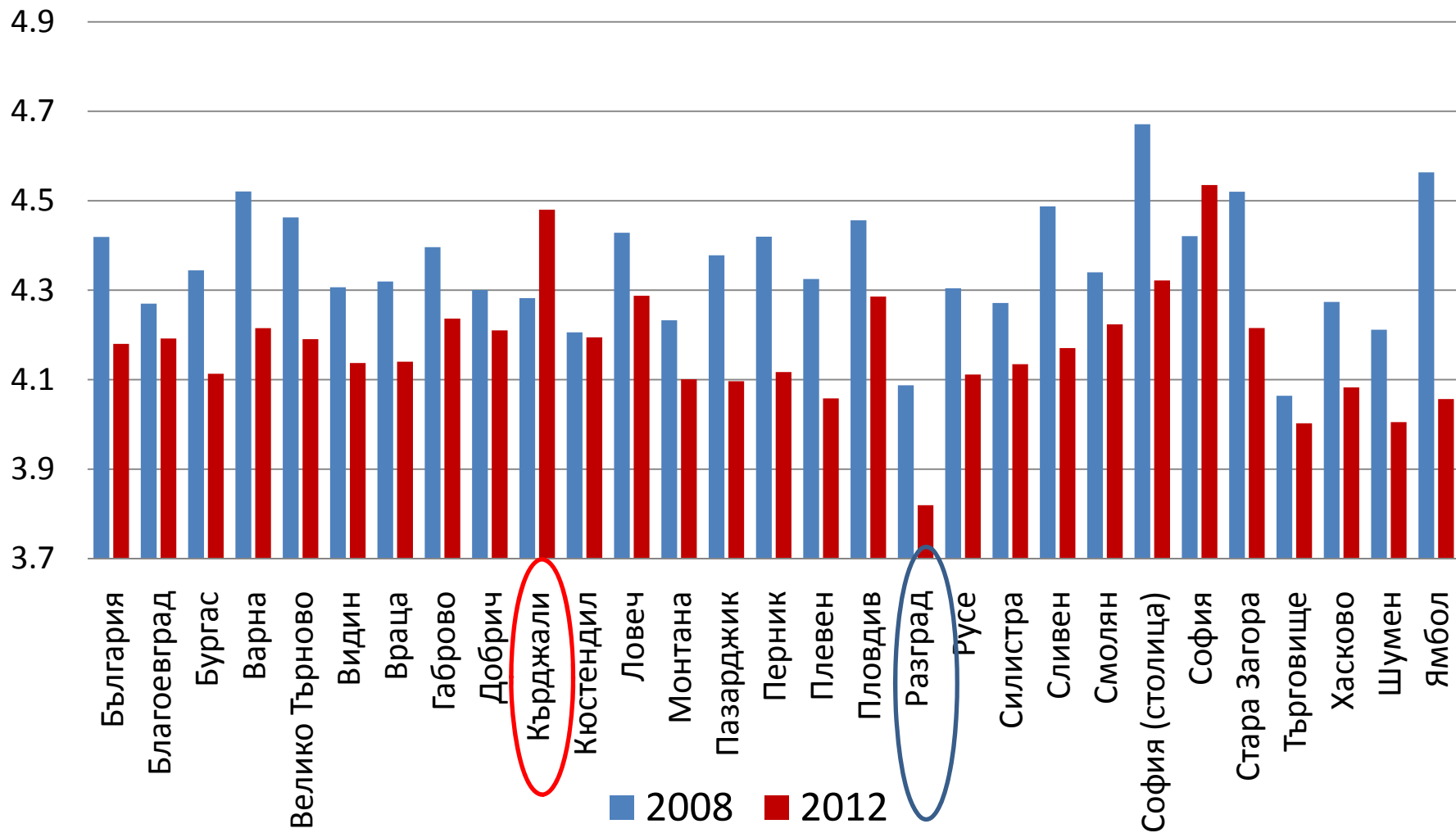

Образование

- Демографията – пряко отражение върху образованието;
- Процесите на закриване на училища и съкращаване на учители изостават от демографските тенденции (особено до 2007-2008 г.);
- Следствие: Технически се подобрява съотношението учител-ученици, но това не означава автоматично по-добро качество;
- Масово спадане на оценките от матурите - влошено качество на образованието или по-труден изпит?
- Най-често срещани проблеми в образованието:
 1. поддържане на специалности, които не се търсят от бизнеса;
 2. недостатъчно практическо образование;
 3. използване на стара материално-техническа база;
 4. бизнесът често сам си обучава кадрите, като поема риска те да го напуснат след като е инвестирал в тях.

Средна оценка от матурата по БЕЛ

Образование

Много добро

- София (столица), Смолян

Добро

- Благоевград, Кърджали, Велико Търново, Варна, София

Средно

- Враца, Пловдив, Габрово, Русе, Стара Загора, Добрич, Бургас

Незадоволително

- Перник, Шумен, Видин, Ловеч, Плевен, Монтана, Кюстендил, Ямбол, Пазарджик, Силистра

Слабо

- Хасково, Търговище, Разград, Сливен

Социална среда

- Слаба връзка между благосъстояние (БВП и доходи) и удовлетворение от стандарта на живот;
- Най-удовлетворени са хората в една от най-бедните области – Разград, следвани от жителите на Бургас и Силистра;
- Жителите на София (столица): едва на четвърто място по удовлетвореност от стандарта си на живот;
- Обяснението – различни ценови равнища, но и качество на живот.
- Липсва ясна връзка между удовлетвореност от живота и нагласи към миграция.

Социална среда

Много добро

- Кърджали, Благоевград, Русе, Смолян

Добро

- Габрово, София (област), Добрич, Бургас

Средно

- Плевен, Разград, Видин, Варна, Силистра

Незадоволително

- Пловдив, Монтана, София (столица), Пазарджик, Хасково, Ловеч

Слабо

- Търговище, Враца, Велико Търново, Шумен, Кюстендил, Стара Загора, Перник, Сливен, Ямбол

Здравеопазване

- Болничните заведения (общ брой и на човек) се увеличават в повечето области между 2000 и 2011 г. - по-добро обслужване?
- Преминалите болни през болнични заведения (на човек) – масово нарастват между 2001 и 2011 г.

Възможни обяснения: застаряване на населението, злоупотреби със системата, повсеместен ръст на дела на здравноосигурените (70% през 2003, 88% през 2011 г.).

Здравеопазване

Много добро

- Видин, Стара Загора, Габрово, София (столица)

Добро

- Варна, Смолян, Плевен, Хасково, Ямбол, София област, Враца, Перник, Добрич

Средно

- Пазарджик, Шумен, Велико Търново, Ловеч, Благоевград, Кърджали, Сливен

Незадоволително

- Бургас, Русе, Монтана, Кюстендил

Слабо

- Силистра, Търговище, Пловдив, Разград

Околна среда

- Първенци по емисии вредни вещества на кв. км. – Стара Загора, Варна, София;
- Все още има области без действащи пречиствателни станции (Русе, Силистра, Хасково, Видин);
- Но: положителни тенденции заради големия брой проекти за воден цикъл с европейски пари;
- Големи разлики между регионите по отношение на дела на населението, живеещо в населени места с канализация;
- В някои области (Разград) само областният център е канализиран.

Околна среда

Много добро

- Габрово

Добро

- София (столица), Смолян, Бургас, Шумен, Сливен, Добрич, Варна, Кюстендил

Средно

- София, Пловдив, Плевен, Благоевград, Разград, Враца, Монтана, Ямбол, Велико Търново, Пазарджик

Незадоволително

- Перник, Ловеч, Хасково, Русе, Търговище, Кърджали, Силистра

Слабо

- Видин, Стара Загора

Типове регионални профили

Клъстери според социално-
икономическото състояние и
развитие на областите

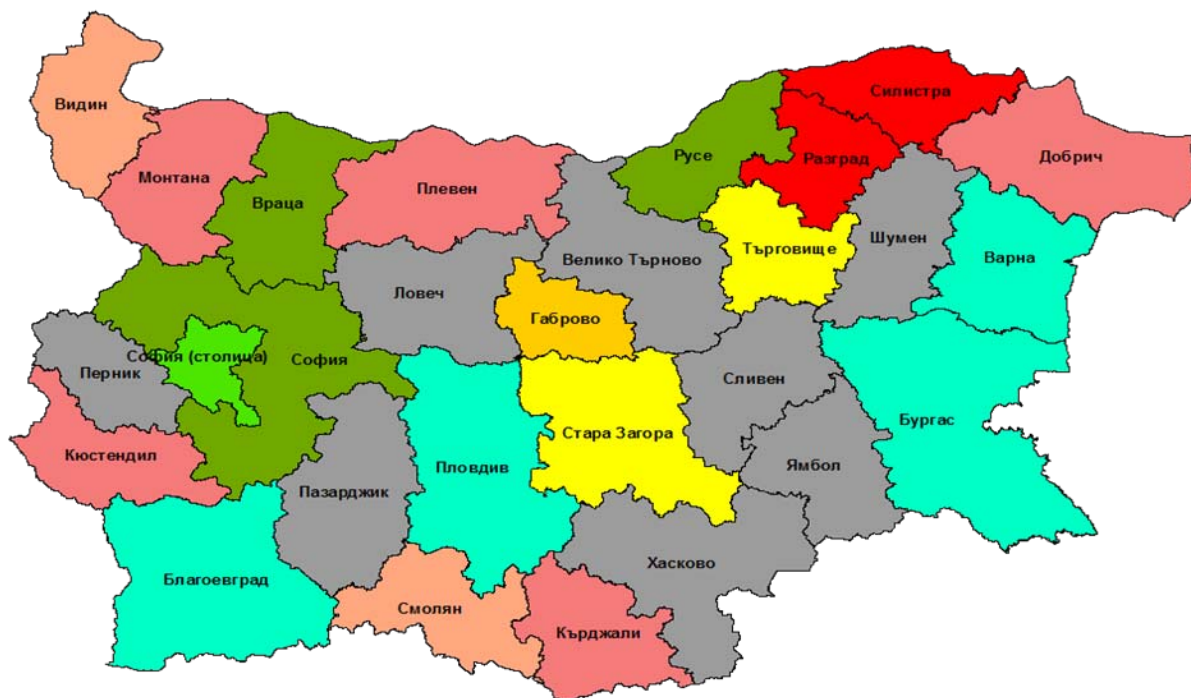

Цел и методика

- **Цел:** чрез образуване на клъстери - идентифициране и анализ на специфични групи области, чиито регионални профили са подобни;
- **Индикатори:** всички показатели, характеризиращи социално-икономическото състояние и развитие на областите;
- **Изследван период:** 2008-2010 г.;
- **Метод:** невронни мрежи.

9 типа регионални профили

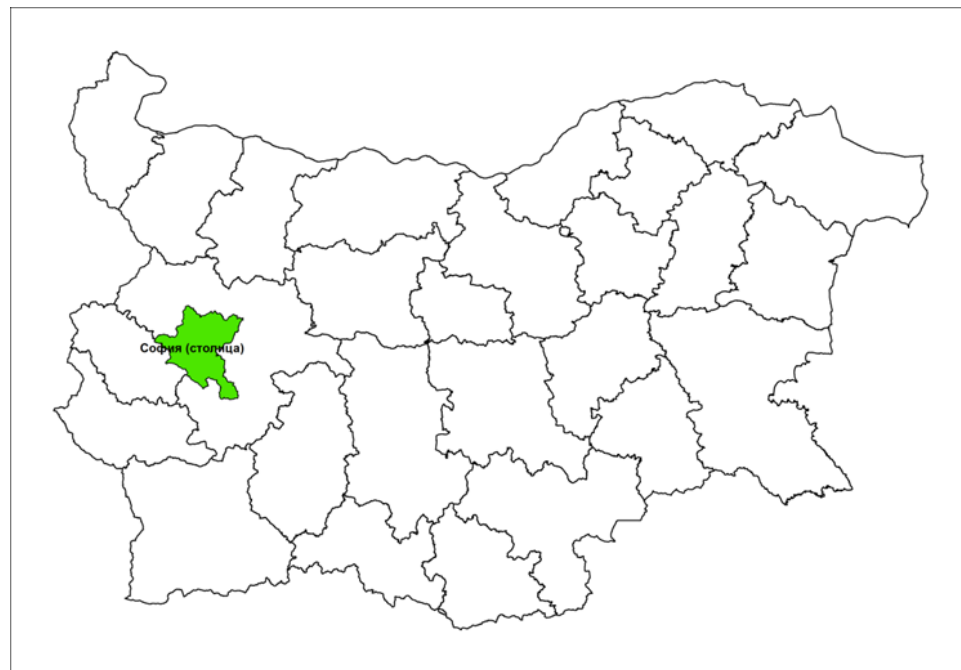

- Loшо социално-икономическо състояние
- Средно социално икономическо състояние
- Добро социално-икономическо състояние
- Обещаващи тенденции на развитие
- Лошо социално-икономическо състояние и негативни тенденции на развитие
- Контрасти в социално-икономическото състояние и развитие
- Контрасти в социално-икономическото развитие
- Силни негативни тенденции, все още добро социално-икономическо състояние
- Много добро социално-икономическо състояние

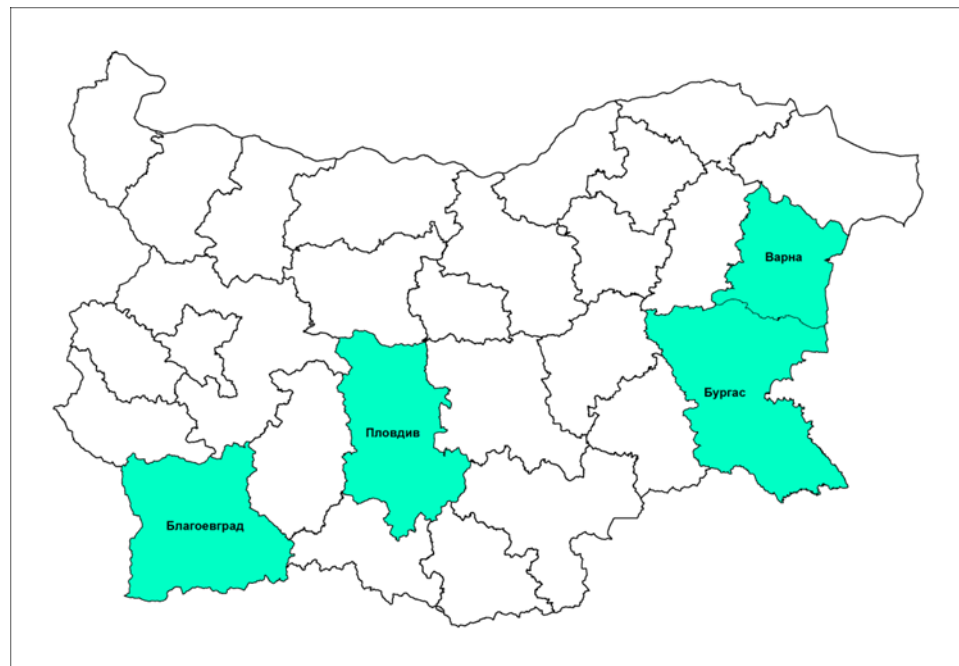
Много добро социално-икономическо състояние: София (столица)

- Изолирана самостоятелно;
- Очаквано водеща;
- Силно отличаваща се от останалите в социално-икономическо отношение;
- Дори следващите най-развити области Варна, Бургас и Пловдив са далеч от столицата.

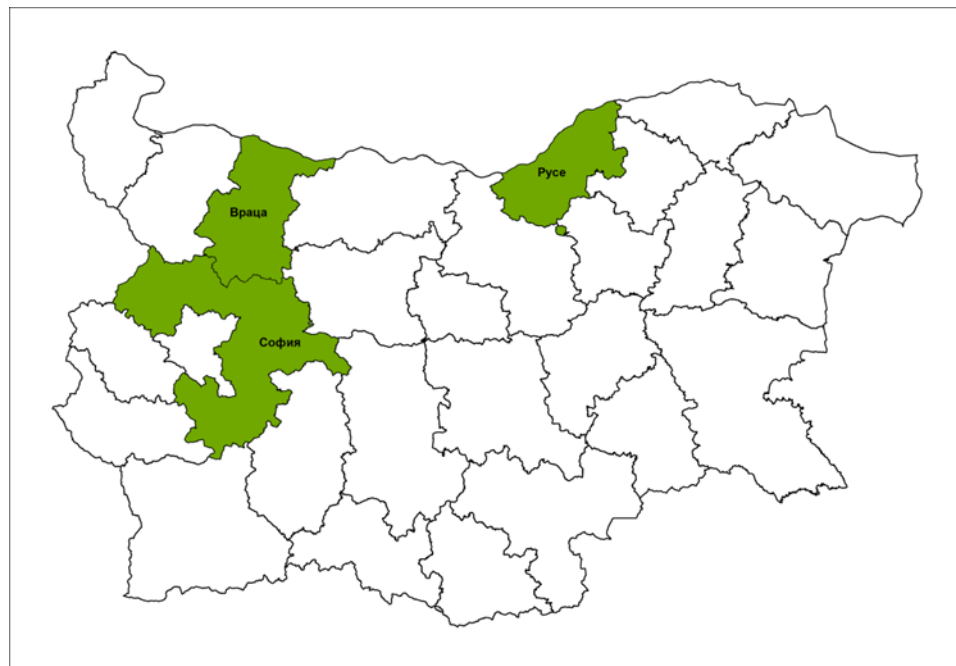
Добро социално-икономическо състояние: Благоевград, Бургас, Варна, Пловдив

- Добро демографско състояние в сравнение с останалите области;
- Водещи в икономиката;
- Динамиката на икономическото развитие, обаче, не е така силно изразена - за Варна, Бургас и Благоевград тенденциите са негативни и под тези за страната.

Обещаващи тенденции на развитие: Враца, Русе, София

- Най-интензивно икономическо развитие;
- Трите области заемат първите три позиции по растеж на икономиката.

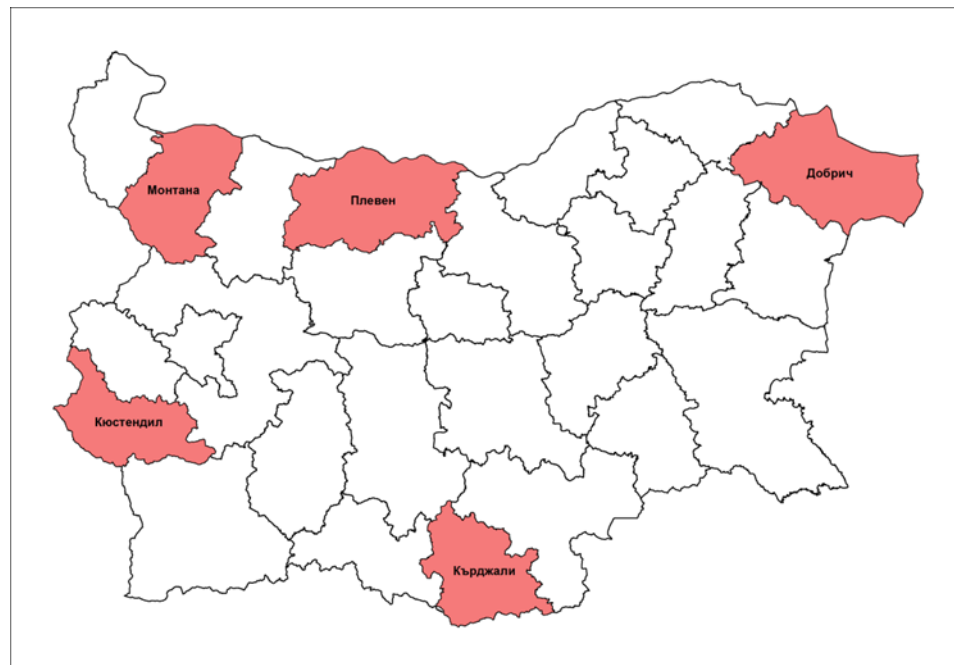
Силни негативни тенденции, все още добро социално-икономическо състояние: Габрово

- Една от най-влошените демографски ситуации в страната;
- Негативните процеси се задълбочават с едни от най-бързите темпове;
- Икономиката - възникващи проблеми:
 - Габрово все още е сред водещите икономики след София (столица) и Варна, но...
 - Темповете ѝ на развитие през периода са най-негативни.

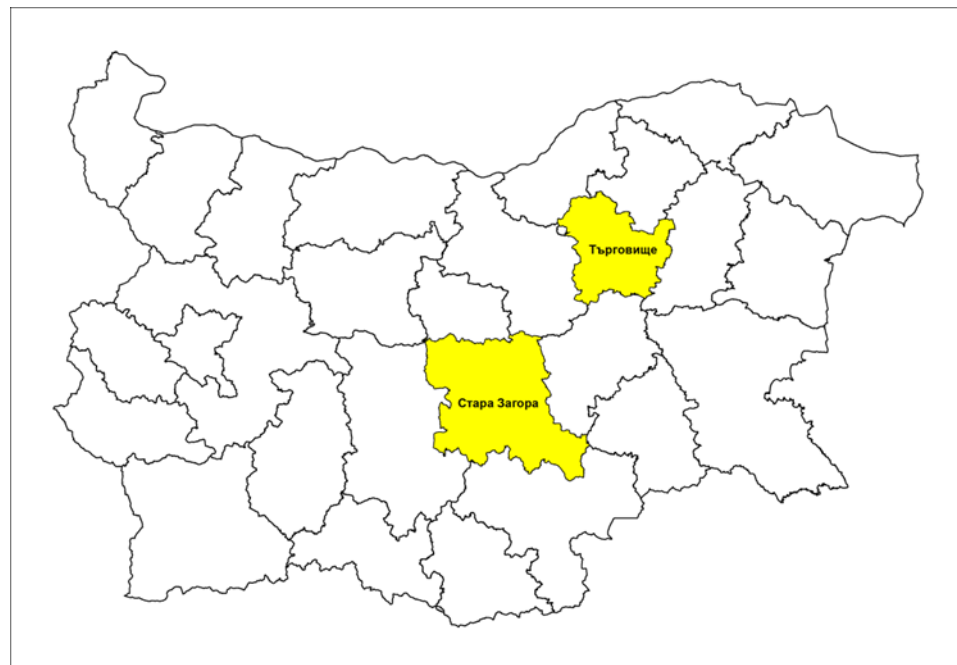
Средно социално икономическо състояние: Добрич, Кърджали, Кюстендил, Монтана, Плевен

- Социално-икономическо състояние близко, но под средното за страната;
- Негативни тенденции в развитието на инфраструктурата и здравеопазването.

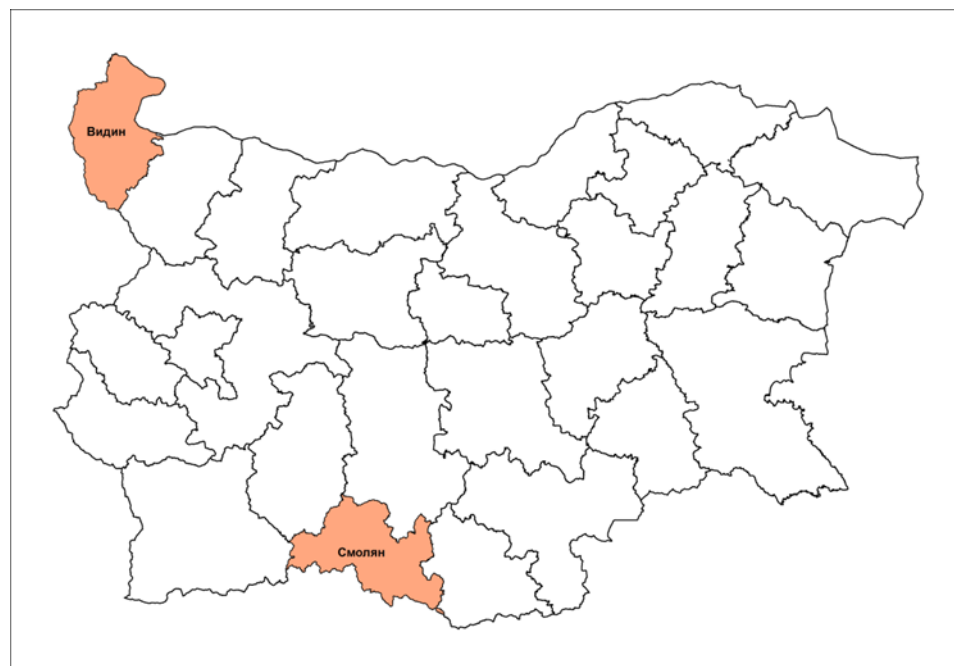
Контрасти в социално-икономическото развитие: Стара Загора, Търговище

- Сред най-добрите в бизнес средата (Търговище е на първо място);
- Контрасти в развитието:
 - Едни от най-динамично развиващите се икономики (на второ място след водещите Враца, София и Русе);
 - Социална среда - равнището на бедност се увеличава по-бързо, отколкото това за страната.

Контрасти в социално-икономическото състояние и развитие: Видин, Смолян

- Демографски проблеми - област Видин е с най-лошата демографска ситуация в страната;
- Динамично развитие на инфраструктурата – второ място веднага след първенеца Габрово.

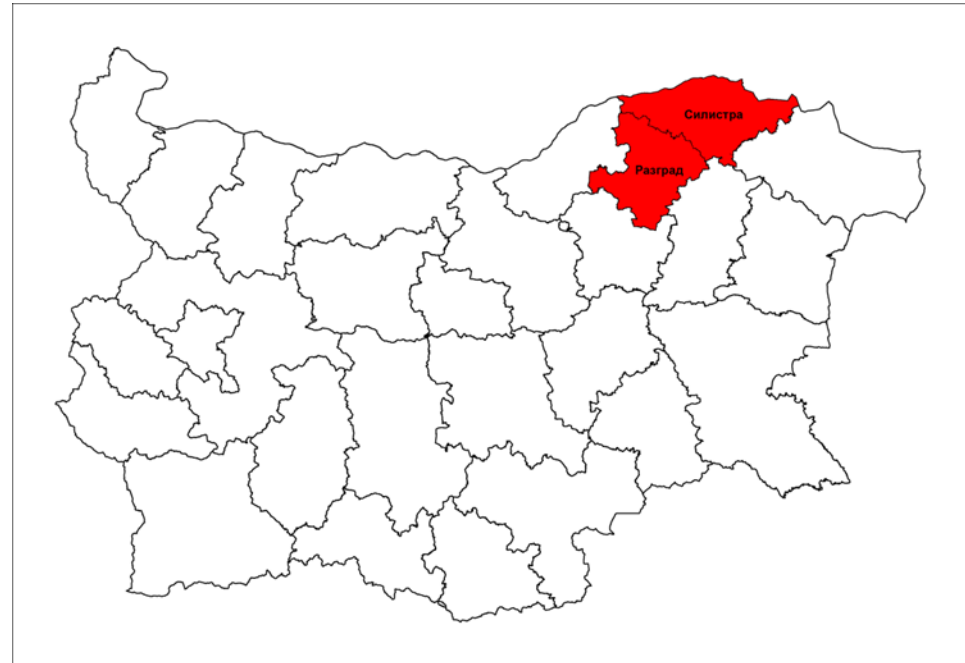
Лошо социално-икономическо състояние: Велико Търново, Ловеч, Пазарджик, Перник, Сливен, Хасково, Шумен, Ямбол

- Икономика, демография, образование и околна среда - под тези за страната;
- Развитието на образованието - сред най-негативните - пет от областите са на последните места сред всички 28 области;
- Най-слабо развита инфраструктура - Пазарджик, Ямбол и Сливен заемат последните три места.

Лошо социално-икономическо състояние и негативни тенденции на развитие: Разград и Силистра

- Най-негативни демографски процеси
- Сред най-влошените икономики – само две други области са по-зле развити
- Идентично е състоянието на образованието

Обобщения

- **Страната е разделена на две** – област София (столица) и всички останали;
- **Това разделение се задълбочава**, както през периода на подем, така и в периода на криза;
- **Обхватът на областите с влошен социално-икономически профил** или негативни тенденции **е много по-широк**, отколкото на тези с добър;
- **Близостта до ядрото София (столица) няма еднопосочно влияние** върху сателитните области – профилът на съседната област София е с добри тенденции на развитие, докато Перник попада в профил с лошо социално-икономическо състояние.

Данъчна политика на местно ниво

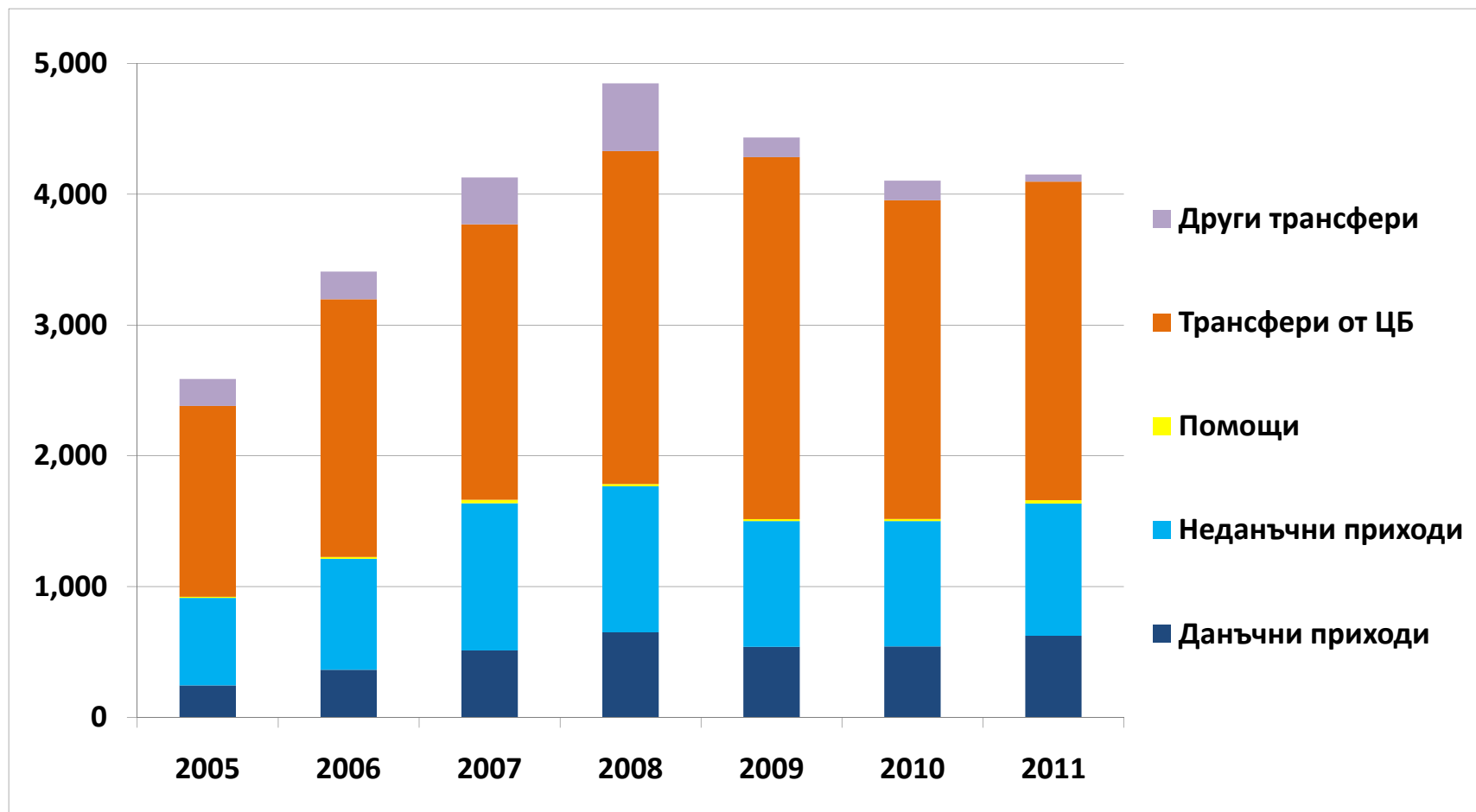

Общински бюджети

- Силно зависими от държавните трансфери;
- Няма структурна промяна, въпреки прехвърлянето на патентите данъци и въвеждането на туристически данък;
- Кризата 2009-2011 г.: замръзнали общински бюджети, трупане на общински дълг;
- Собствените приходи се генерират от имуществените данъци – обуславя групи общини (големи градове, курортни селища, малки градове).

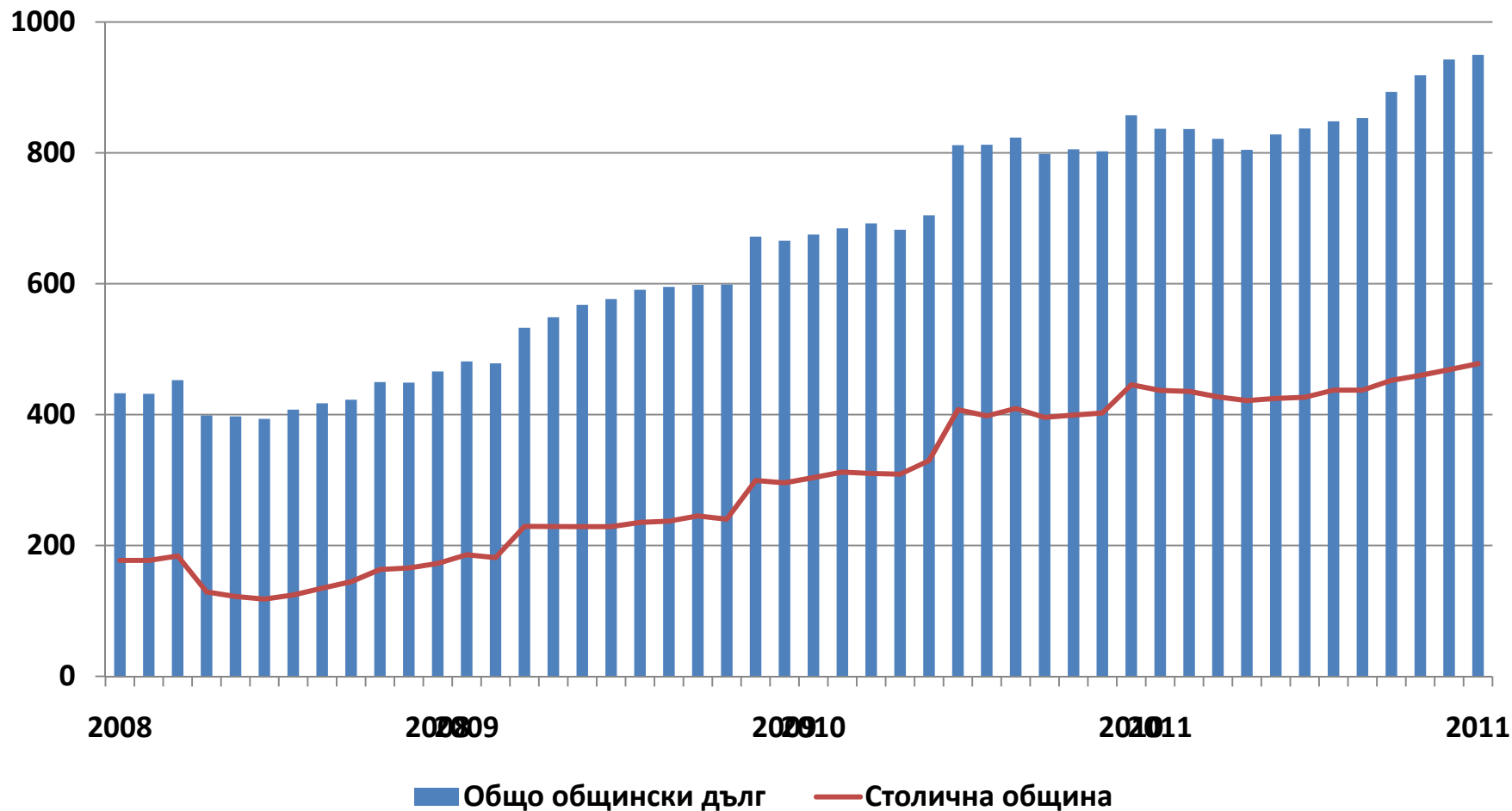
Бюджети на общините – приходи и трансфери (млн. лв.)

Източник: Министерство на финансите, ИПИ

Дълг на общините (млн. лв.)

Източник: Министерство на финансите, ИПИ

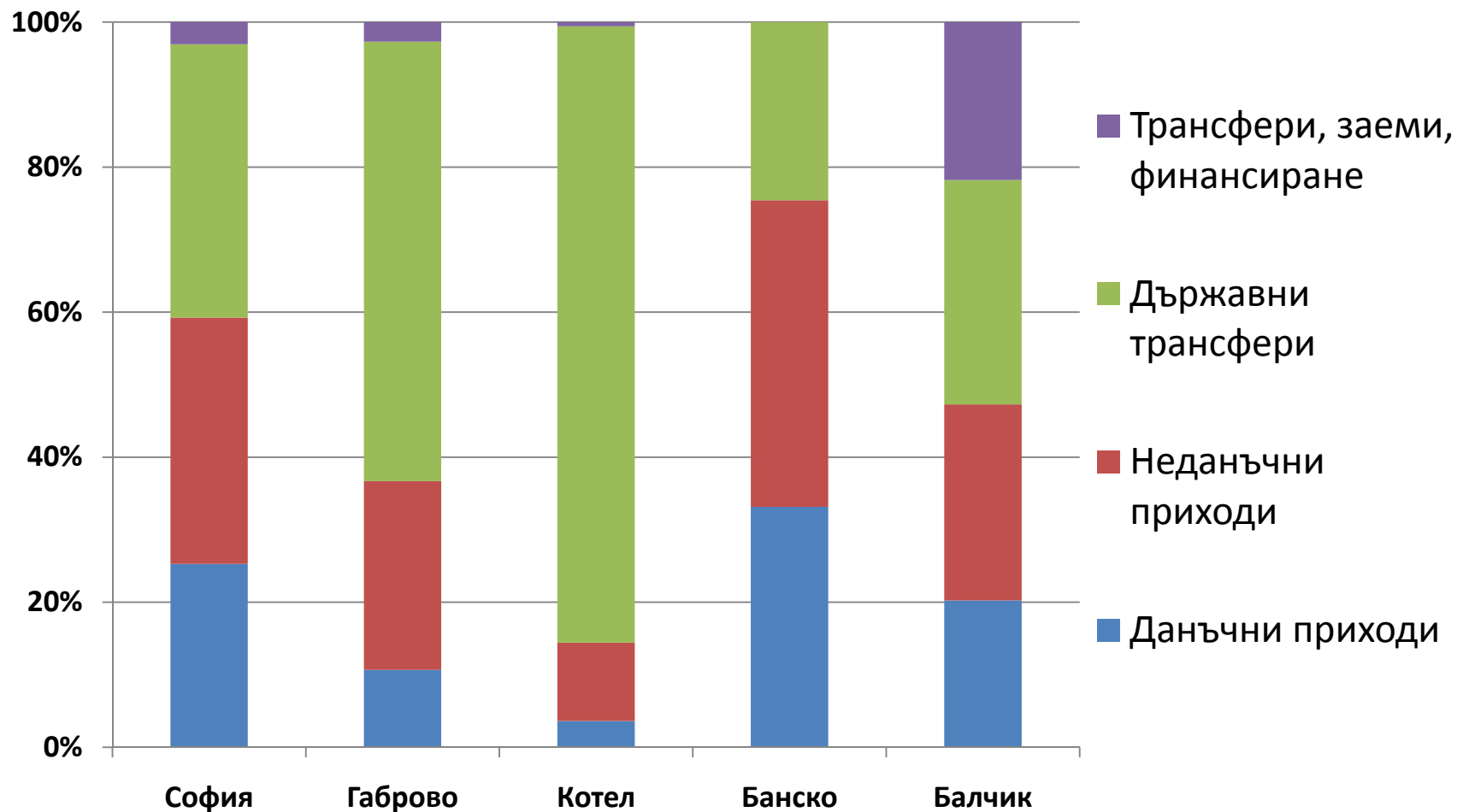
Дълг на избрани общини – топ 12 (2011 г.)

Община	Дълг
Столична община	478 млн. лв.
Варна	72 млн. лв.
Пловдив	46 млн. лв.
Бургас	23 млн. лв.
Пазарджик	22 млн. лв.
Сливен	20 млн. лв.
Хасково	16 млн. лв.
Кюстендил	15 млн. лв.
Шумен	15 млн. лв.
Добрич	12 млн. лв.
Балчик	11 млн. лв.
Смолян	10 млн. лв.

Източник: Министерство на финансите, ИПИ

Приходи на избрани общини (2011 г.)

Източник: Общински бюджети, ИПИ

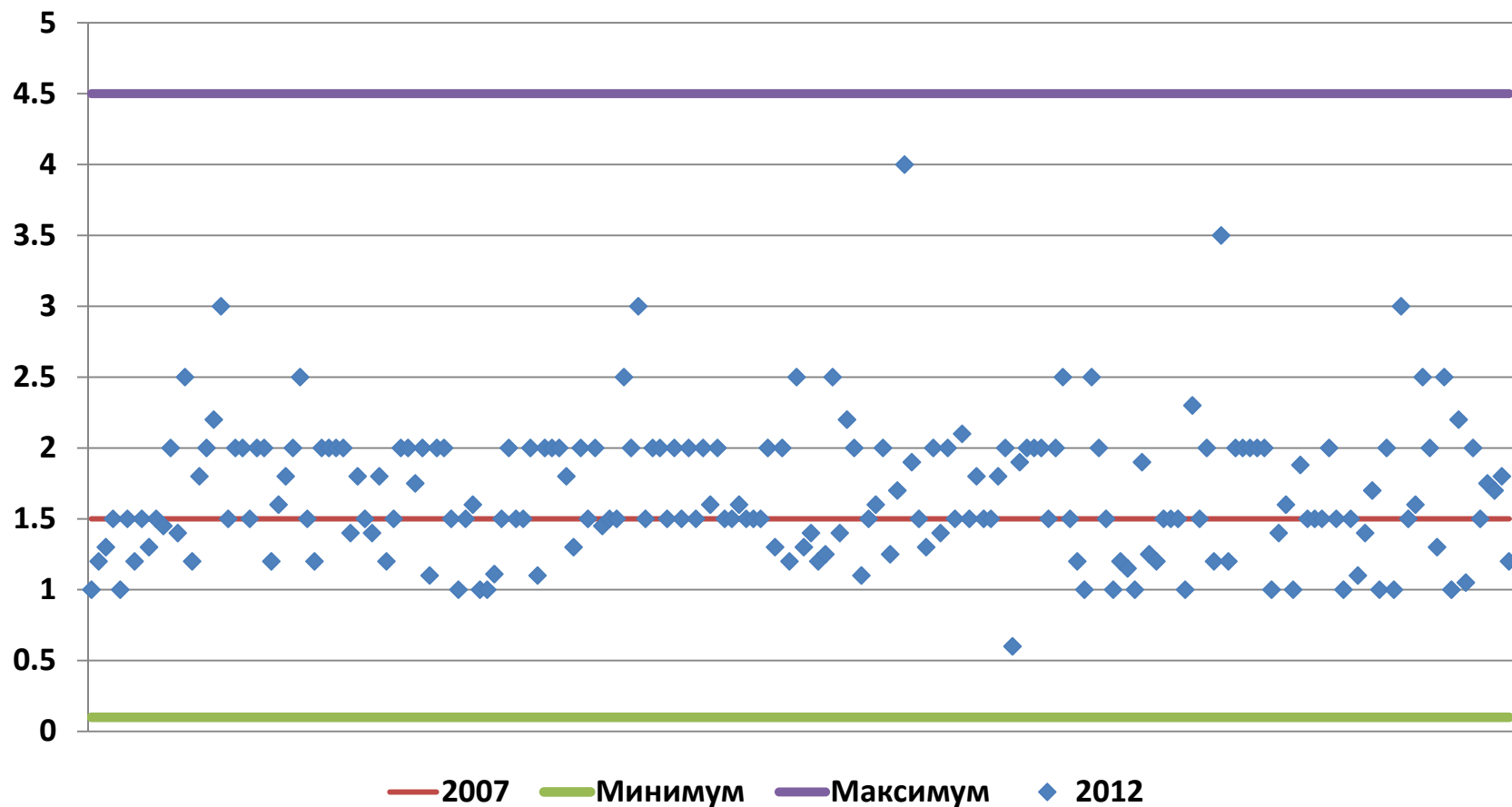

Данъчна политика

- Повечето правомощия доведоха до разлики в данъчните политики на общините;
- Кризата омекоти данъчната конкуренция и последните години не се наблюдават много промени;
- Почти няма “екстремни” политики – имуществените данъци са далеч от максимума.

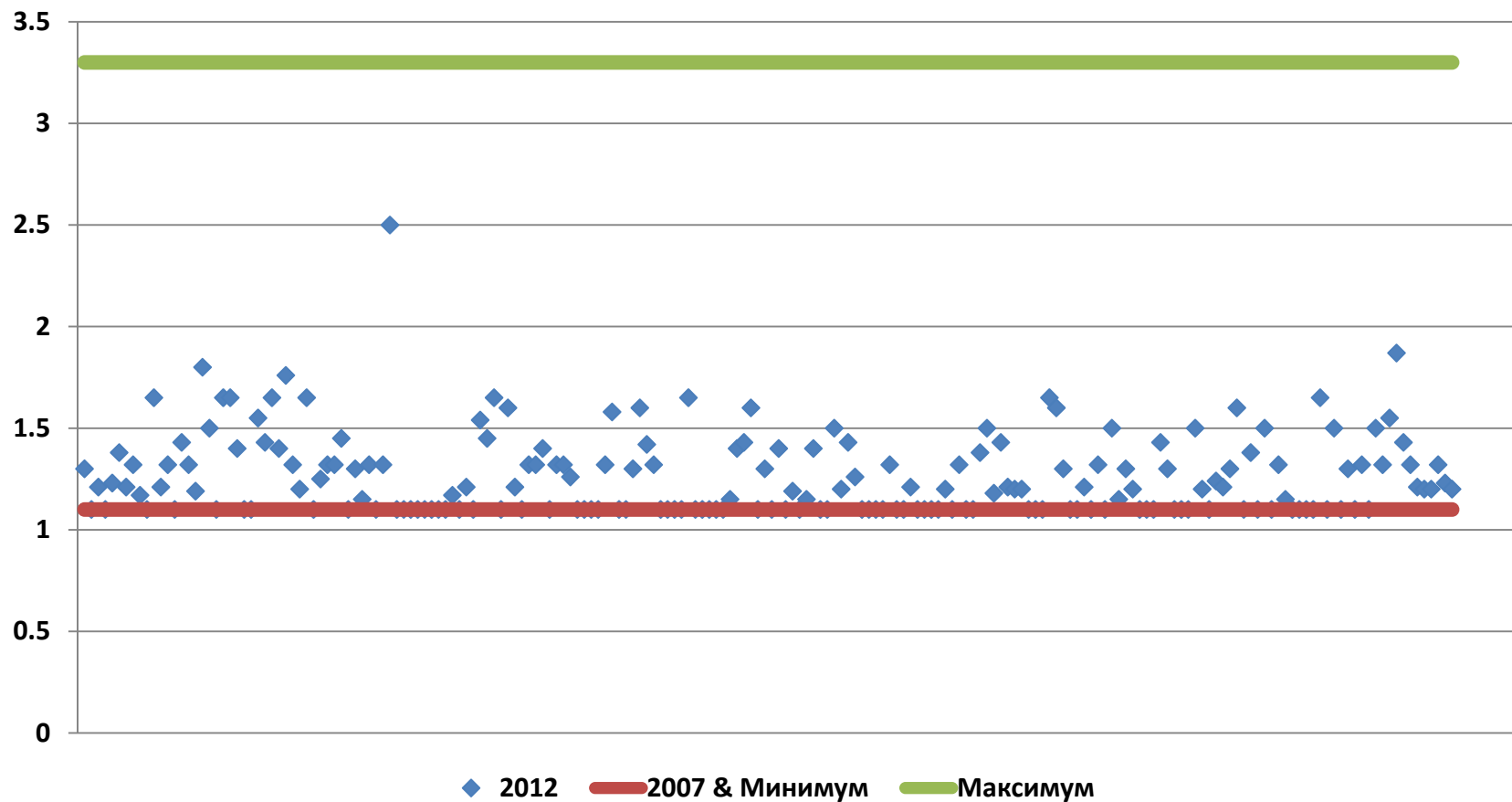
Данък върху недвижимите имоти на предприятията (‰)

Източник: ИПИ на базата на общински наредби и заявления за достъп до обществена информация до общините

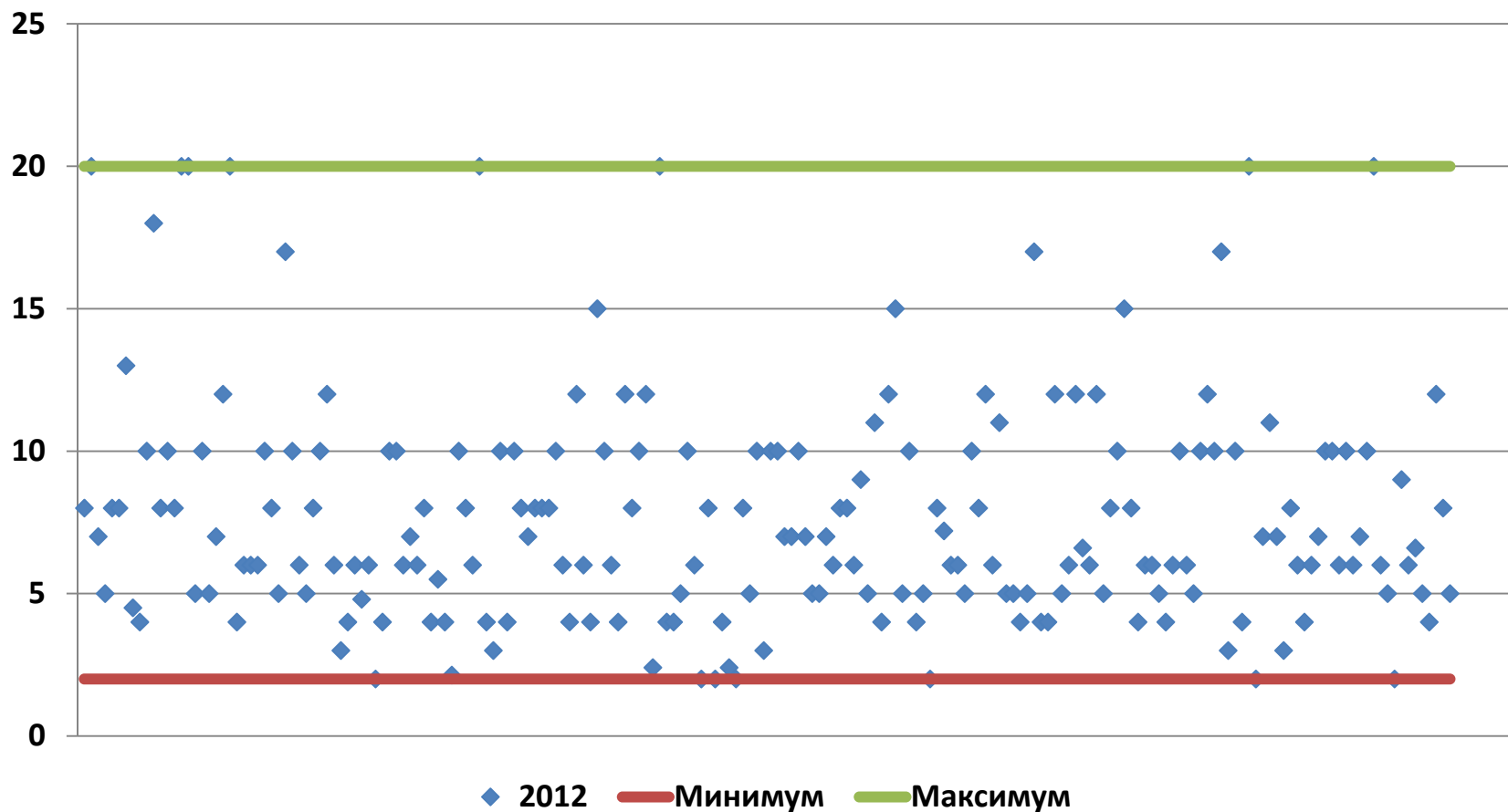
Данък върху превозните средства (лева на kW)

Източник: ИПИ на базата на общински наредби и заявления за достъп до обществена информация до общините

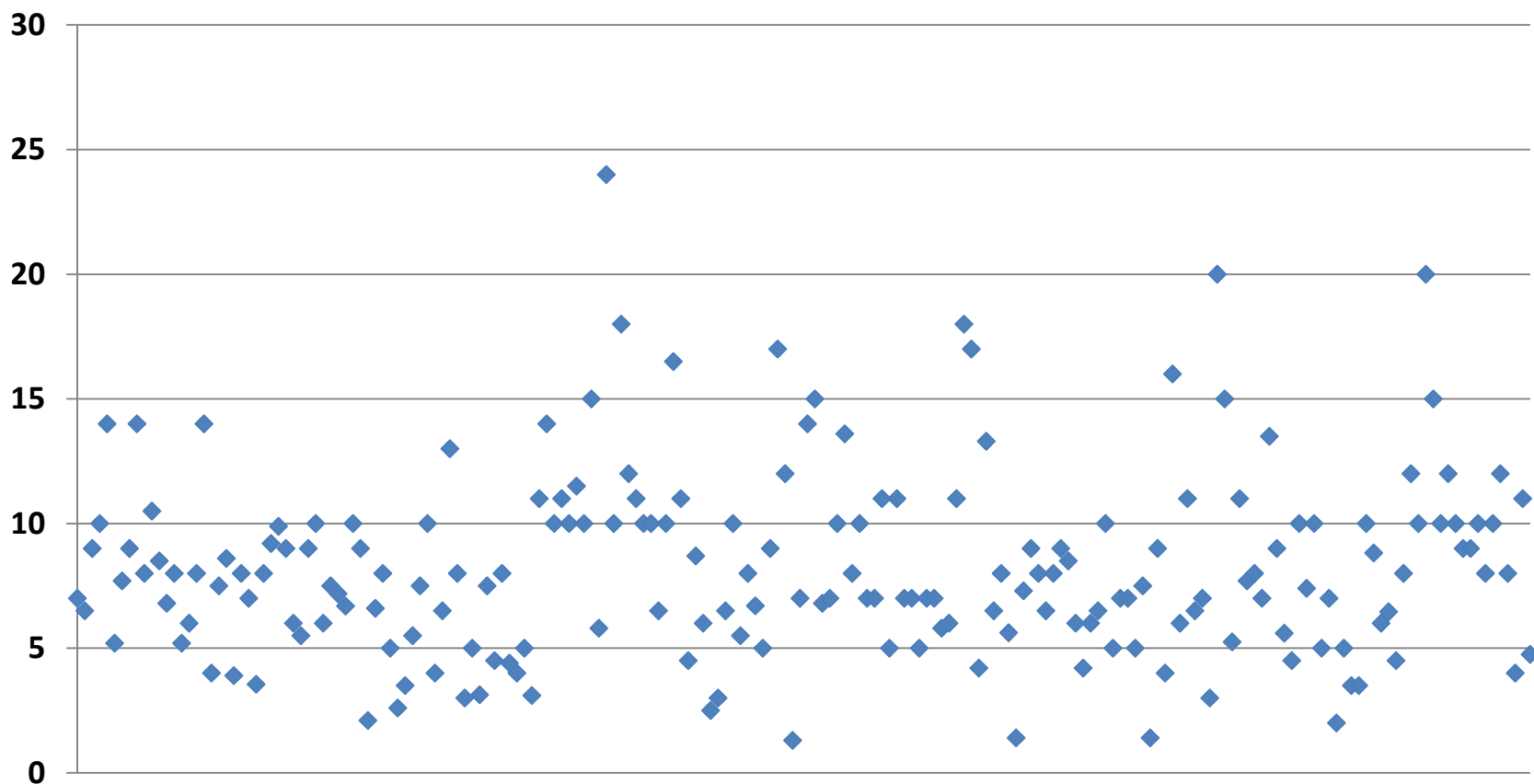
Патентен данък за търговия на дребно (лв./кв.м.)

Източник: ИПИ на базата на общински наредби и заявления за достъп до обществена информация до общините

Такса битови отпадъци – нежилищни имоти на предприятията (%o, 2012)

Източник: ИПИ на базата на общински наредби и заявления за достъп до обществена информация до общините

Данъчна политика на местно ниво – наблюдения и изводи

- Финансовата самостоятелност е все още пожелание и не е постижима без реструктуриране на данъчната система;
- Предизвикателствата през прозрачността и управлението на местните финанси са определящи за бъдещите процеси на децентрализация;
- Развитието на регионите не печели от липсата на финансова самостоятелност – трансферите не водят до регионално “равенство”.

Изводи от изследването

- До 2008 г. всички области отбелязват растеж, но расте и разликата между тях;
- Повечето области са с влошен социално-икономически профил или негативни тенденции;
- Демографските процеси изпреварват политическите решения;
- Сигурността и качеството на околната среда повишават удовлетвореността от живота;
- Близостта до столицата няма еднопосочно влияние върху съседите;
- Централната власт все още има значително влияние върху местните политики;
- Но... местната политика може да влияе на условията за живот и бизнес на областно ниво.

Препоръки

- Една политика не може да има едни и същи ефекти за всички области, т.е. трябва значително по-висока степен на децентрализация на решенията;
- Необходима е реална финансова самостоятелност на общините, което да открие пътя към качествено различни местни политики;
- За местните данъци парламентът не трябва да определя ограничения;
- Общините да получат дял от икономическия растеж – т.е. дял от приходите от възможно най-много данъци, особено такива, които са свързани с местната икономическа активност (данък печалба, ДДС, акцизи);
- Приходните и разходните правомощия на общините да са балансирани, за да не зависят от държавния бюджет и да създават фискална несиметричност;
- Правомощията на общините в сферата на икономическата и социалната политика да се повишат.

Регионални профили

Показатели за развитие

Предмет на публикацията „Регионални профили“ е сравнителният анализ на областите в България. Анализът обхваща цялата територия страната и се базира на информация за последните дванадесет години, за които са налични данни по отделните индикатори в обхвата на изследването.

Прочети повече за проекта

ИКОНОМИКА

БИЗНЕС СРЕДА

ИНФРАСТРУКТУРА

ДЕМОГРАФИЯ

ОБРАЗОВАНИЕ

ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

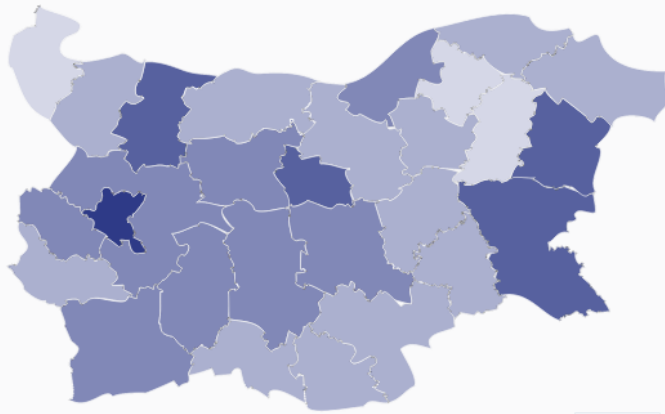
ОКОЛНА СРЕДА

СОЦИАЛНА СРЕДА

Икономика

Виж информацията за всички региони

много добро слабо

www.regionalprofiles.bg

СРАВНЯВАНЕ НА ОБЛАСТИ

Избор на региони:

Габрово

спрямо

Русе

Добавяне на още региони

Начин на сравняване:

Всички индикатори (за 2012)

или

Специфичен индикатор (за всички години)

Сравни регионите

И.П.И
Институт за пазарна икономика

 microstat analytics Ltd.
statistical consulting

РЕГИОНАЛНИ ПРОФИЛИ: показатели за развитие 2012

www.regionalprofiles.bg

С подкрепата на

AMERICA FOR BULGARIA
FOUNDATION
Фондация Америка за България